

Bratrský a utrakvistický kdysi Zábřeh stal se v době pobělohorského útisku zcela katolickým. Zmizeli odtud bratrští Boskovicové, Žerotínové a jiné četné bratrské rodiny, které se musely pro přesvědčení náboženské vystěhovat. V roce 1908, kdy pisatel, vrátiv se ze studií v Německu a z cest po Holandsku, Anglii a Francii se usadil ve Svěbohově, byla v Zábřehu jen jedna evang.refornní česká rodina vedle malého hloučku německých evangelíků. Ve Svěbohově však byl malý filiální sbor náležející tou dobou k mateřskému sboru v Olomouci, který vznikl snad skoro před 80 lety vlivem Bible Páně, kterou dle podání přinesl jistý Florián Hecel ze svatojánské pouti z Prahy.

Zájem o náboženství a o víru otců nebyl ve městě Zábřehu tou dobou téměř žádný. Nebylo tu ani zvědavosti poznat malý okruh lidí přiznávající se k náboženství Husa a Komenského ve Svěbohově, za celou tu dobu předválečnou nepřišel skoro nikdo se do Svěbohova podívat. O lhostejnosti svědčí i ta okolnost, že za řadu let před válkou byla získána pro církev evangelickou ref. pouze jedna rodina: Hubert Holý, úředník dráhy v Postřelmově. Ku konci války jednou na jaře přišel na naše bohoslužby do Svěbohova pan Dr.Indra, advokát, tč. vojenský soudce (bytem v Zábřehu) s rodinou. Podepsaný kázal právě na starozákonní text z II.knihy Mojžíšovy z historie o vyvedení lidu izraelského z Egypta a veda linii k přítomnosti vzpomenu slavného prorocství J.A.Komenského o návratu věcí do rukou českého lidu. Učinil tak v přítomnosti rakouského důstojníka-auditora, ne bez jisté obavy, přece však v důvěře, že český důstojník nezradí Čecha. Tato důvěra také zklamána nebyla a pan Dr. Indra se stal po převratu prvním českým starostou města Zábřeha v době pobělohorské.

Po skončené světové válce byly mysle rozrušeny a vracející se vojíní vyslovovali se namnoze nepříznivě o katolických polních duchovních a domácí obyvatelstvo vzpomínalo s nelibostí na kázání domácích kněží, kteří stáli pevně při Rakousku a Habsburcích. Věrní čeští lidé poznávali, že Řím nebyl nikdy příliš příznivý českému národu a začali se od něj odvracet. Tak jsme získali první přestoupilé v Zábřehu, jest mezi nimi na prvním místě učitelka měšťanky Josefa Černochová, knihkupec Józsa Malý (pozdější 3.český starosta města Zábřeha), rodina Balcárkova a jiní.

Poznali jsme, že je čas, abychom začali pracovat soustavně v Zábřehu, naskytla se nám pak příležitost, že jsme mohli získat na přednášku br.Dr. Boháče z Prahy, který se byl právě vrátil z Paříže od mírového jednání. Přednášel večer v sobotu 30.srpna 1919 v sokolovně zábřežské o věcech politických a na to v neděli jsme měli v sokolovně „česko-bratrské bohoslužby na

zkoušku“, jak veliké plakáty po městě hlásaly. Účastenství bylo ohromné, veliký sál sokolovny byl přeplněn. Škoda jen, že br.Dr. Boháč příliš v přednášce i při bohoslužbách podrobil kritice některé vedoucí činitele v našem politickém životě, čímž jsme ztratili přízeň těch kruhů a stran, k nimž náleželi kritizovaní. Ovšem nelze upřít, že kritika br.Boháče jinak byla správná dle měřítka slova Božího a oprávněná. Snad však taktika vyžadovala shovívavějšího stanoviska.

Od té doby jsme již konali bohoslužby v Zábřehu pravidelně, napřed jednou za 14 dní, pak každou neděli. Měli jsme pak to potěšení, že nám řada bratří farářů zde sloužila a naši práci podepřela. Na prvním místě to byl p.far. Prudký z Olomouce, pod jehož vedení celý okrsek severní Moravy spadl a vedle něj tu vykonal řadu přednášek p.kons. Kamil Nagy z Vanovic, jehož vzletné a myšlenkově bohaté přednášky vždycky přivábily hojně posluchačů. V roce 1920 strávil na severní Moravě své prázdniny br.far. Jar.Řepa z Velimi, který nám také v Zábřehu přednáškami a kázáním sloužil. Také i br.far. Jan VI. Šebesta z Peček nám vykonal v Zábřehu přednášky a kázání, z nichž zvláště ona o zájezdu do Nizozemska zanechala ve všech posluchačích úplné uspokojení a milé vzpomínky. Co se místnosti týče, obrátili jsme se napřed na tělocvičnou jednotu Sokol o propůjčení dvorany k pořádání bohoslužeb. Jednota však naši žádost zamítla s odůvodněním, že musí zůstat nábožensky nestrannou a že místnost propůjčit nemůže. Hrála zde také úlohu okolnost, že čištění sokolovny bylo spojeno se značným vydáním asi Kč 30. Obrátili jsme se proto na ředitelství gymnázia, na celý profesorský sbor a zemskou školní radu o propůjčení auly gymnaziální. Naše žádost byla příznivě vyřízena a to jistě i přímluvou a vlivem p.ředitele R.Schenka, vzácného a charakterního to vzdělance, který k nám přestoupil. Přednášeli zde i kněží, kteří zakládali církev československou jako p.Dlouhý-Pokorný. Jednu přednášku jsme s ním pořádali společně, totiž s br.far.J.Řepou z Velimi. Přednáška se konala u Morávků v Krumpachu, kde byla hlavní síla lidové strany. Pro vřavu, při níž padly i facky se nemohla přednáška u Morávků konat a odebrali se stoupenci reformního hnutí do sokolovny, to dobou se v opravě nalézající, kde promluvili oba řečníci br.far. Řepa a p. Dlouhý-Pokorný. Práce pomalu rostla, byli získáni noví stoupenci, řada bratří vážných a velice milých. Tou dobou nám v mnohém vypomáhal starý osvědčený bratr František Dvořák z Vanovic.

Než bylo vždy více patrné, že jediný dělník nemůže stačit na pole tak rozsáhlé jako je severní Morava, zajižděli sem sice pak br.far. Prudký, tak i br.kaz. Antonín Freidinger z Olomouce, ale ani tato jinak vzácná pomoc nestačila.

Nová doba nadešla v Zábřehu a okolí, když se odhodlal vzácný bratr z Ameriky František Horníček, aby se v Zábřehu na čas usadil a mezi námi nezištně a nenáročně pracoval. Bratr farář Horníček se usadil v Zábřehu v ulici Havlíčkově a svým vlivem a bratrským jednáním nám získal řadu nových bratří a sester. Byla to doba rušné práce, všude se nám po okolí otevíraly dveře a my oba chodili a jezdili po vesnicích, vyučovali, kázali a pořádali přednášky. Bylo to roku 1922, kdy přítomnost br.far. Horníčka byla neocenitelná, ježto pisatel těchto řádků na

vyzvání Kostnické Jednoty odejel co delegát hladovících do Ruska. Nelze ani zapomenout těch krásných dnů v nichž jsme co dva bratři ve vši lásce, svornosti a upřímnosti pracovali na roli Páně v malebném zákoutí severní Moravy.

Br.far. Horníček dostával tou dobou něco z Ameriky a po našem sboru vůbec ničeho nechtěl, což pro nás chudé bylo velikou výhodou. Mimo to br.Horníček tiše a nehlučně podporoval chudé a proto ještě dnes po devíti letech naň lidé v širém okolí rádi a s vděčností vzpomínají.

Mimo toho zde často také dojížděl a kázal br.Pokorný bakalář theol. syn br.far. Václava Pokorného z Brna.

Protože br.Horníček odešel odtud a usadil se v Třebíči, tedy jsme za něho získali bratra diakona Zástěru, který u nás pobyl od roku 1925 až do konce června 1929. Bydlil napřed ve Svěbohově a když jednou jeda na kole do Zábřeha se srazil s autem a zranil, tedy se přestěhoval do Zábřeha k rodičům své manželky. Také i jeho spolupráce mi zůstane v milé vzpomínce, i když jsme někdy zcela spolu nesouhlasili. Celkem jsme pracovali v bratrské shodě a doplňovali se navzájem. Bratr Miroslav Zástěra byl dobrým kazatelem a když od nás odcházel do Velké Lhoty u Dačic, kde dosud pracuje, tu mnozí želeli jeho odchodu. Pak zůstal Zábřeh neobsazen a pisatel obstarával vše sám, jen vyučování náboženství převzala sestra Milada Řepová z Krakovan u Kolína, dcera tamního českobřev.faráře.

Na nový rok 1923 přijeli do Zábřeha bratři exulanti z Polska, jejichž repatriaci provedla Kostnická Jednota v Praze a jejich příchodem vzrostl nejen počet našich příslušníků v Zábřehu, ale nastala celkem jiná rušnější doba. Byli jsme účastni velikých událostí, kdy po tři sta létech se nám vraceli ti, které Habsburkové kdysi z vlasti vyhnali. Paměťhodná je okolnost, že dvůr zábřežský byl propadl první konfiskaci po bitvě bělohorské a že nyní byl zase první zabrán a potomkům exulantů rozparcelován.

Hrabová zatím byla prohlášena samostatným farním sborem (1923 a Zábřeh byl tou dobou její kazatelskou stanicí).

Když v roce 1923 se vydal pisatel podruhé do Ruska pro opuštěné děti, tehdy jej zde zastupoval br.far. Kohout z Ameriky.

Deset let byl Zábřeh (sbor pohostinsky ve státním gymnasiu), když tu počátkem roku 1930 zakoupena tzv. vila Fröhlichova a upravena na „Českobr.sbor“, který byl dne 21. IX. 1930 odevzdán seniorem Dr.Součkem svému účelu.

Práci na severní Moravě bylo lze snadněji zdolat tak, že p.Dr.Losa daroval přičiněním Husitské společnosti auto, které sboru koná neocenitelné služby.

V roce 1928 byla stanice Zábřeh přeměněna na filiální sbor, který náleží k Hrabové! K němu patří všechny v okruhu se nalézající obce.

Dne 1.října 1930 nastoupil ve sboru zábřežském službu br.diakon Blahoslav Černohorský, který se tou dobou vrátil ze studií z Anglie (Skotska), kde poslední dva roky svých studijních let strávil. Tím je umožněno, že se práce může lépe zdolat. Nyní se káže na severní Moravě celkem na třinácti místech a sice: v Hrabové, v Zábřehu, Písařově, Svěbohově, Klopíně, Veleboři, Stavenici, v Janoslavcích, v Leštině, v Brníčku, Sudkově a Kosově. A nejnověji od 1.ledna 1931 také ve městě Šumperku.

Práce v Sudkově doznala potěšitelného rozšíření. Celá řada bratří a sester k nám tu přistoupila. I sdružení mládeže tu bylo založeno a pěvecký kroužek.

Tak tu stojíme v práci Páně a očekáváme na Něj, který jedině může dát zdaru a požehnání. Rádi bychom získali severní Moravu evangeliu Kristovu, jak tomu bylo za časů starodávných. Jsme jen slabí nástrojové v ruce Boží a je to vůbec milosti, jestli On Pán náš chce našich služeb upotřebit. Jemu samému budiž čest.

Bratr farář Frant. Horníček
a Dr. Miller. Oba z USA,
přátelé našeho sboru.

Bratři Miller a Horníček z USA

„Českokobratrský sbor“ – Majetek českokobratr. evang. fil. sboru v Zábřehu

Zakoupen 25.XI.1929 od dědiců po Jul.Fröhlichovi za 187 000,- Kč

Bratři! Vaše přítomnost oslovuje Hrozdění
 naše národa a dle jeho vůle rozhodl
 z 90.

Dobře
 Senior Československého Eranu.
 z Prahy.

Dr. Václav Lusa, expt. Kolportáž Board of M.H. Miss-
 v P. Koblenz - v. Americe,

Bohumil Hradecský
 vrchní voj. farář v Praze
 a člen. Tajemník Křesťanské jednoty.

Antos Loman,
 kněz a národní ráj
 v Praze.

Dodatečný zápis o slavnosti otevření sborového domu v Zábřehu v září Léta Páně 1930

Téměř po tři století umlkly bratrské zpěvy v horním chrámu Páně v Zábřeze a po tu dobu také zvony darované patrně rodinou Žerotínů nesvolávaly Bratrstvo Jednoty ku společným shromážděním, až když se zčásti naplnila věštba Jana Amose Komenského o navrácení vlády do rukou českého lidu, tak zase ožily v našem lidu vzpomínky na slavnou kdysi minulost a mnozí se vrátili k víře bratrských otců. Tou dobou se také vrátili někteří naši exulanti do vlasti, část se jich usadila v Zábřehu na tzv. Velkém Dvoře, dosavadním majetku knížete z Lichtensteina a posilili náš sbor v tomto městě obnovený. První bohoslužby jsme konali v sokolovně, později nám propůjčil profesorský sbor s br. ředitelem R. Schenkem gymnazijní aulu. V této krásné místnosti a občas v kreslírně ústavu jsme pořádali bohoslužby a slavnosti po dlouhou řadu let. Bylo nám pak patrné, že je to opatření prozatímní a že musíme vybudovat svůj vlastní stánek. Bratr Josef Kreuziger, ředitel soudu kanceláře nám nabízel levně krásný stavební pozemek na své zahradě a přijel na mé pozvání také projektant hrabovského chrámu p. arch. Oldřich Liska z Hradce Králové prohlédnout stavební parcelu, aby mohl navrhnout důstojný stánek ku zvěstování nejslavnějšího poselství nebes Pána a jeho pozvání do nebeského království všech. Tou dobou ale přišla na prodej vila po p. Fröhlichovi a staršovstvo sboru se rozhodlo dům zakoupit a upravit ho pro naši potřebu.

Po adaptaci domu stojícího v zahradě u mlýnské strouhy došlo k slavnostnímu otevření nového stánku. Byla to první slavnost toho druhu na severní Moravě a proto nad míru radostná. Sjelo se mnoho vzácných hostů a br.senior Dr.Souček otevřel novou modlitebnu. Odevzdal jsem mu klíč se slovy:

„ Bratře seniore církve, byla před tři sta léty smutná doba a našim tehdejšími Bratřím byly odebrány klíče od jejich chrámu i školy, je mi potěšením, že Vám smím odevzdat tento klíč, abyste náš znovuzřízený sborový dům otevřel,“

Bratr synodní senior případnými slovy a ve jménu Trojjediného Boha nato sbor otevřel. Radost a pohnutí nás všech bylo mohutné a v mnohém oku se leskly slzy.

Od té doby, neděli co neděli jsme se v novém sborovém městě scházeli a Pán nám žehnal. Byli jsme si vědomi, že žijeme ve veliké době historického významu a děkovali za vše Nebeskému Otci.

V Zábřehu dne 1.září 1954

Zapsal: Rudolf Šedý

vikář Českobr.c.ev.v.v. v Jimramově